

БЛАГОСЪСТОЯНИЕ НА РИБИ, ОТГЛЕЖДАНИ В РИБОВЪДНИ СТОПАНСТВА

Обзорен доклад от двугодишен проект на Европейската комисия

ГД „Здравеопазване и безопасност на храните“

2023 – 2024 г.

РЕЗЮМЕ

Аквакултурите играят жизненоважна роля в продоволствената система и синята икономика на Европейския съюз. С разрастването на сектора и повишаването на очакванията на потребителите се появяват опасения относно начина, по който се третират рибите през целия им жизнен цикъл – включително в рибовъдни стопанства, по време на транспортиране и при клане. На ниво Европейски съюз, рибата е обхваната само от общото законодателство в областта на хуманното отношение към животните в стопанствата, като специфичните стандарти за хуманно отношение към животните и механизмите за правоприлагане са оставени на държавите членки.

През 2024 г. Комисията определи Референтен център на ЕС за хуманно отношение към водни животни¹. Предложението на Комисията от 2023 г. за преразглеждане на правилата на ЕС относно защитата на животните по време на транспортиране включва специални разпоредби относно водните животни. Нормативната уредба и стандартите за хуманно отношение към рибите изглеждат по-слабо развити, отколкото при сухоземните животни, като по този начин се създава погрешно схващане, че рибите не са чувствителни.

В резултат на проучване на Европейската комисия се установи че:

- повечето страни нямат специално законодателство относно хуманното отношение към отглежданата в рибовъдни стопанства риба;
- благосъстоянието на рибите, отглеждани в рибовъдни стопанства не е приоритет за повечето страни. Властите извършват известен официален контрол за благосъстоянието им по време на транспортиране, с по-малко проверки на ниво стопанство (обикновено в контекста на друга инспекция) и много малко проверки при клане, главно в контекста на инспекциите за здравеопазване на животните. Въздействието на този официален контрол върху благосъстоянието на рибите е незначително или незабележимо;

¹https://corhv.government.bg/files/%D0%9D%D0%B0%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%20%D0%B8%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%B8%20%D0%B8%20%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D0%B7%D0%B8/02_%D0%97%D0%B4%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B5%20%D0%BD%D0%B0%20%D0%B6%D0%B8%D0%B2%D0%BE%D1%82%D0%BD%D0%B8%D1%82%D0%B5%20%D0%B8%20%D1%85%D1%83%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D0%BE%20%D0%BE%D1%82%D0%BD%D0%BE%D1%88%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5%20%D0%BA%D1%8A%D0%BC%20%D1%82%D1%8F%D1%85/2024/2024_01_23_Nov_referenten_centur_N_Lukanova.pdf

- някои страни са разработили насоки за добри практики, специфични за видове като съомга, дъгова пъстърва, лаврак и ципура. Някои частни схеми за осигуряване на качеството включват по-строги изисквания, като оценка на риска във връзка с хуманното отношение към отглежданите риби. Проучването идентифицира някои усъвършенствани технологии за мониторинг на рибовъдните стопанства в Норвегия и няколко широко разпространени изследователски инициативи в ЕС, включително такива, насочени към подобряване на показателите за хуманно отношение и хуманните методи за клане;
- проектът открие няколко предизвикателства в официалния контрол и правоприлагането. Те включват липса на специфични законови изисквания, трудности при достигане и инспектиране на отдалечени морски стопанства, непоследователни практики за инспекция и различни нива на ангажираност на индустрията към доброволни мерки за хуманно отношение към животните.

Държавите членки са предприели стъпки за подобряване на благосъстоянието на рибите. Техните подходи се различават значително по отношение на националното законодателство, системите за инспекция, въздействието на контрола и участието на заинтересованите страни. Наръчниците за добри практики и научните изследвания нарастват в целия ЕС, но използването им продължава да бъде непоследователно. Секторът на риби, отглеждани в рибовъдни стопанства е сложен, като включва много видове, производствени системи, технологии и различни видове околна среда. Засиленият официален контрол, по-доброто използване на цифрови инструменти и данни, и системното обучение ще засилят правоприлагането и ще помогнат на операторите да подобрят стандартите за хуманно отношение. Интегрираните схеми за качество, ясните показатели за хуманно отношение към животните и определените базови стойности ще позволят да се измерва и поддържа напредъкът.

I. Въведение

Рибите са сред най-широко отглежданите животни в ЕС – над един милиард риби, отглеждани в рибовъдни стопанства се колят годишно. Въпреки това те често отсъстват от публични и политически дебати относно хуманното отношение към тях. Рибите представляват най-разнообразната и изобилна група гръбначни животни, с над 34 000 признати вида в световен мащаб, обитаващи широк спектър от водни среди. Това включва всички екосистеми, от ледените води на двата полюса до топлите тропически морета, както в сладководни, така и в силно солени местообитания, и от плитки води до най-дълбоките части на океаните. За да виреят в тези постоянно променящи се среди, представляващи множество неконтролируеми променливи/фактори, рибите са развили морфологични, физиологични и поведенчески адаптации. Някои видове са специализирани за отглеждане в стабилни условия с минимални промени в солеността или температурата, докато други могат да понесат по-широк спектър от условия. Някои риби, като пъстърва и съомга, изискват високи нива на кислород, докато видове като сомоподобни и шаранови са адаптирани да оцелеят в по-бедни на кислород води. Някои риби водят самотен начин на живот, а други образуват големи пасажии, демонстрирайки различни социални поведения.

Около 600 вида риба и други водни животни се отглеждат в световен мащаб. Въпреки това, по-голямата част от световното производство (по отношение на обема и стойността) идва

Според Евростат през 2022 г. аквакултурите в ЕС са произвели около 1.1 милиона тонове живи организми на стойност 4.9 милиарда евро. Това производство представлява около 25% от общата продукция на рибарството в ЕС. Що се отнася до **рибата – съомгата, пъстървата и сьомгата**, **сиреномът и ципурата са основните видове, отглеждани в рибовъдни стопанства**. Великобритания, Франция, Гърция и Италия заедно допринасят за повече от две трети от общото производство на аквакултури, докато Норвегия продължава да бъде основен износител на морски даря на ЕС.

Аквакултурите играят жизненоважна роля в продоволствената система и синята икономика на ЕС. Въпреки това, тъй като секторът се разраства и очакванията на потребителите се повишават, възникват опасения относно начина, по който се третираат рибите през целия им жизнен цикъл, в това число:

- Нормативната уредба и стандартите за хуманно отношение към рибите изглеждат по-слабо развити, отколкото при сухоземните животни. Най-вероятно погрешното схващане, че рибите не са достатъчно чувствителни, е допринесло за това. Научните доказателства потвърждават, че рибите са чувствителни и способни да изпитват болка, страх и стрес.

II. Цели, обхват и методи

В настоящия доклад е представен резултатът от двугодишен проект (2023 – 2024 г.), проведен от дирекция „Одити и анализи в областта на здравеопазването и храните“ на Европейската комисия. Основната цел на проекта е да събере информация за:

- Разпоредби на държавите членки за гарантиране на благосъстоянието към отглежданата в рибовъдни стопанства риба;
- Актуални мерки относно хуманното отношение към отглежданите риби и относно всички скорошни развития или планове в тази област.

Целта на проекта е също така да събере информация за различните производствени системи и управленски практики, използвани за видовете риба, отглеждана в рибовъдни стопанства, предизвикателствата, пред които са изправени операторите и компетентните органи, тяхното въздействие върху благосъстоянието на рибите, настоящото или потенциалното използване на показатели за хуманно отношение към рибите и добрите практики от индустрията, и официалните служби за защита на благосъстоянието на отглежданата в рибовъдни стопанства риба.

Обхватът на проекта включва:

- производство на риба в рибовъдни стопанства;
- държавите-членки на ЕС и Норвегия;
- национални политики и насоки за хуманно отношение към рибите;
- всички етапи на производство от развъждане до клане: разплод, отглеждане на ларви, предварително угояване, транспортиране на млади риби, угояване и добив;
- всички аспекти с потенциални последици за благосъстоянието на рибите, като например практики за отглеждане и транспортиране, здравословни проблеми и употреба на антимикробни средства и други ветеринарни лекарства;
- сладководно и морско производство;
- всички видове риби, отглеждани в рибовъдни стопанства, но с акцент върху сьомга, ципура, дъгова пъстърва, лаврак и шаран;
- всички видове производство на риба (напр. язовири, езера и др.);
- мерки на индустрията и други заинтересовани страни за защита/насърчаване на хуманното отношение към рибите.

Всички видове различни от риба не са включени в проекта.

Методологията на проекта включва шест мисии за установяване на фактите (в Норвегия, Германия, Гърция, Дания, Испания и Финландия), анализ на данни от базите данни на Комисията, библиографски изследвания и обмен на мнения с експерти.

1. Законодателна и политическа рамка

Към днешна дата основните предизвикателства са голямото разнообразие от видове риба, отглеждани при много различни условия (производствени системи), и че научните данни в тази област все още са ограничени и е трудно да се сравнят.

На ниво ЕС, рибата е обхваната от общи разпоредби в законодателството в областта на хуманното отношение към животните:

- Директива 98/58/ЕО² на Съвета относно защитата на животни, отглеждани за селскостопански цели;
- Регламент (ЕО) № 1099/2009³ на Съвета относно защитата на животните по време на умъртвяване, включва рибата в общите разпоредби, но не определя специфични правила за рибата, отглеждана в рибовъдни стопанства;
- Регламент (ЕО) № 1/2005⁴ на Съвета относно защитата на животните по време на транспортиране и свързаните с това операции се прилага за всички гръбначни животни, включително рибите. През 2023 г. Комисията предложи преразглеждане на Регламента, което включва и специфичните разпоредби за водните животни. Законодателното предложение понастоящем се разглежда от Европейския парламент и Съвета;
- Регламент (ЕС) 2018/848 относно биологичното производство⁵ определя по-специфични изисквания за хуманно отношение към отглежданата в рибовъдни стопанства риба, като например максимални равнища на гъстота на отглеждане, ограничения за използването на изкуствена светлина и кислород и др.;
- През 2005 г. Съветът на Европа прие препоръка относно хуманното отношение към отглежданата в рибовъдни стопанства риба⁶, а през 2008 г. WOAH прие ръководни принципи за хуманно отношение към рибите⁷. Много национални органи, НПО и браншови организации са разработили кодекси за добри практики, схеми за осигуряване на качеството и насоки за насърчаване на доброто благосъстояние.

През 2023 г., ГД „Здравеопазване и безопасност на храните“ на Европейската комисия стартира двугодишен проект, чиято кулминация е този обзорен доклад, с цел да даде информативна база за бъдещата политика на ЕС и заинтересованите страни в тази област. През януари 2024 г. Европейската комисия създаде четвърти референтен център на ЕС за хуманно отношение към животните, специално посветен на хуманното отношение към водните животни⁸. Този център подпомага държавите членки с технически съвети и спомага за подобряване на официалния контрол. Също така предоставя научен и технически принос, разработва инструменти и показатели за оценка и подобряване на благосъстоянието и насърчава добрите практики в целия ЕС.

² Директива 98/58/ЕО на Съвета относно защитата на животни, отглеждани за селскостопански цели *ОВ L 221, 8.8.1998*, pp. 23 – 27 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/ALL/?uri=celex%3A31998L0058>

³ Регламент (ЕО) № 1099/2009 на Съвета относно защитата на животните по време на умъртвяване *ОВ L 303, 18.11.2009*, pp. 1 – 30

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A32009R1099&qid=1779957813693>

⁴ Регламент (ЕО) № 1/2005 на Съвета относно защитата на животните по време на транспортиране и свързаните с това операции и за изменение на Директиви 64/432/ЕИО и 93/119/ЕО и Регламент (ЕО) № 1255/97 *ОВ L 3, 5.1.2005*, pp 1 – 44 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32005R0001>

⁵ Регламент (ЕС) 2018/848 на Европейския парламент и на Съвета относно биологичното производство и етикетането на биологични продукти и за отмяна на Регламент (ЕО) № 834/2007 на Съвета *ОВ L 150, 14.6.2018*, pp 1 – 92 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018R0848&qid=1779969344433>

⁶ https://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_cooperation/biological_safety_and_use_of_animals/Farming/Rec%20fish%20E.asp

⁷ <https://www.woah.org/en/what-we-do/standards/codes-and-manuals/>

⁸ <https://shorturl.at/9svWa>

2. Основни производствени системи

В ЕС основните производствени системи, използвани в рибовъдството (като цяло аквакултурите), варират в зависимост от вида, географското местоположение и наличните ресурси. Въпреки това, най-често срещаните методи на производство включват:

Езерна система

Един от най-старите и широко разпространени методи за аквакултура, особено в Европа. Използва се главно за шаран и други сладководни видове. Широко разпространена, особено в Централна и Източна Европа (напр. Германия, Полша, Унгария, Чехия). Макар и икономически ефективна, системата има ниска производителност в сравнение с интензивните системи и е податлива на фактори на околната среда, като промени във времето и хищничество от птици и видри. В неотдавнашно проучване на Комисията⁹ се стига до заключението, че аквакултурите във водоеми и влажни зони могат да донесат значителни ползи за околната среда.

Проточна система

Обикновено се използва за пъстърва (особено дъгова пъстърва) в региони с достъп до чиста, течаща прясна вода, като алпийските райони във Франция, Италия, Испания и части от Скандинавия. Предлага добра оксигенация и отстраняване на отпадъците.

Рециркулационна система

Все по-често се използва за видове с висока стойност като змиорка, есетра, съомга (млада съомга), а отскоро и за сом и лаврак/ципура. Среща се в целия ЕС, особено в държави, които инвестират в устойчиви технологии. Това са системи със затворен цикъл, които филтрират и използват повторно водата, предлагайки висока биологична сигурност и контрол на околната среда, като по този начин оказват слабо въздействие върху околната среда. Като недостатък може да се посочи, че началната инвестиция за изграждането на такъв тип система е висока.

Мрежести клетки (садки)

Използва се главно за Атлантическа съомга, лаврак и ципура в крайбрежните райони на Ирландия, Гърция, Испания и Италия, както и в Норвегия (най-големият производител на съомга в света). Рибите се отглеждат в големи мрежи в крайбрежни води. Това е ефективна система за широкомащабно производство, но поставя предизвикателства, свързани с околната среда и управлението на заболяванията.

3. Специфика на отглеждане в различните държави

3.1 Норвегия

През 2022 г. Норвегия е произвела приблизително 1.51 милиона тона отглеждана в рибовъдни стопанства атлантическа съомга, което надвишава общото производство на аквакултури в целия ЕС. Производственият цикъл от яйце (хайвер) до готовността на съомгата за прибиране на добива отнема две до три години. По време на този производствен процес съомгата преминава през различни етапи от живота, които изискват различни съоръжения.

⁹ https://cinea.ec.europa.eu/document/download/ac5e0dd5-0a1e-4507-9c3e-ab2f81b60aa4_en?filename=HZ-01-25-168-EN-N.pdf

3.2. Германия

През 2019 г. Германия е произвела около 18 500 тона годна за консумация риба, включително 5 086 тона шаран и 10 427 пъстърва. В Германия преобладава семейната собственост и много малки по мащаб оператори. Производствените системи варират от полуестествени, екстензивно управлявани езера до проточни стопанства и затворени системи за воден цикъл.

Отглежданите видове риби са: шаран (отглеждан в естествени или изкуствени водоеми с площ над 23 000 хектара), пъстърва и други съомгови риби (в затворени студеноводни стопанства) и топловодни видове риби, като африкански сом, европейска змиорка и европейски сом (в рециркулационни системи със загрята вода).

3.3. Гърция

Има предимно малки до средни стопанства. Няколко големи стопанства произвеждат над 5 000 тона годишно, но 80% от производителите произвеждат по-малко от 1 000 тона годишно. През 2021 г. общото производство е било 119 000 тона ципура и лаврак. През същата година е имало общо производство от приблизително 346 милиона млади риби ципура и лаврак в 24 люпилни в страната. Преобладава отглеждането в садки. Основните видове, които се отглеждат са: ципура и лаврак. **Страната е най-големият производител на аквакултури в Европа** и вторият по големина в света за тези видове. Други видове включват *Argyrosomus regius* (Бока Д'оро), *Pagrus spp* (каракуда), *Diplodus puntazzo* (морска хиена) и *Seriola dumerili* (едра кехлибарена риба). Повече от 80% от продукцията се предлага на пазара извън Гърция. Приблизително 93% от тях се предлага на пазара в ЕС и 7% в останалата част от света.

3.4. Дания

През 2021 г. над 190 стопанства за съомгови риби са произвели близо 39 000 тона; три стопанства за змиорки са произвели приблизително 1 200 тона. Други видове, които се отглеждат са: кехлибарена риба (сериола), зандер (бяла риба), лаврак и есетра. Фокусът на производство е насочен основно към съомгови риби, предимно дъгова пъстърва.

3.5. Испания

Общото производство на риба е приблизително 55 000 – 65 000 тона годишно. Производството е предимно от морски видове в садки (47 морски стопанства за угодяване). В наземни съоръжения са всички видове от люпилни и пред угодяване.

Основните морски видове (в низходящ ред) са: лаврак (*Dicentrarchus labrax*, около 20 000 тона/годишно), атлантически червен тон (*Thunnus thynnus*, около 12 000 тона/годишно), калкан (*Psetta maxima*, около 8 000 тона/годишно), ципура (*Sparus aurata*, около 7 000 тона/годишно) и Бока Д'оро (*Argyrosomus regius*, около 2 000 тона/годишно). Производството на сладководна риба е ограничено до дъгова пъстърва (*Oncorhynchus mykiss*, около 7 000 тона годишно) и се осъществява предимно в наземни съоръжения.

3.6. Финландия

През 2022 г. общото производство на дъгова пъстърва е близо 15 300 тона, следвана от европейската бяла риба (приблизително 800 тона) и някои по-малки производства на кафява пъстърва, арктически сивен, зандер и есетра. Рибата за зарибяване на естествени водоеми представлява около 5 милиона индивида.

Дъговата пъстърва представлява 95% от производството на аквакултури.

По-голяма част от рибовъдните дейности са във вътрешността на страната – 75%, а 25% – в морето. По отношение на производството, само 3 000 тона се произвеждат годишно във вътрешността на страната.

4. Констатации и заключения

4.1. Регулаторна рамка – национална разпоредба

В посетените държави правната рамка за хуманно отношение към рибите се различава значително както по обхват, така и по приложимост.

Дания, Гърция и Испания нямат национални правила извън изискванията на ЕС за хуманно отношение към рибите.

В Германия, Законът за хуманно отношение към животните задължава рибовъдите да наблюдават показателите за хуманно отношение към рибите. Задълженията обаче са неясни и без определени показатели или прагове. Общата административна наредба за прилагане на Закона за хуманно отношение към животните изисква органите да вземат предвид препоръката на Съвета на Европа относно рибата, отглеждана в рибовъдни стопанства, когато инспектират стопанства за аквакултури. Що се отнася до транспорта, въпреки че съществуват разпоредби, термини като „адекватно“ качество на водата остават неопределени, което впоследствие ги прави трудни за прилагане.

В Норвегия основен аспект от регулирането на хуманното отношение към рибата, отглеждана в рибовъдни стопанства, е забраната на вредните практики със закон. Например, използването на въглероден диоксид (CO₂) за зашеметяване е забранено от 2010 г. въз основа на регламент. Националното законодателство също така изисква от операторите да извършват цялостен анализ на риска за хуманното отношение към животните, включително за рибата, отглеждана в рибовъдни стопанства. Това се отнася както за техните производствени процеси и системи, така и за разработването на нови технологии. Освен това, Норвегия има широка правна рамка, обхващаща много аспекти на рибовъдството. Сред тях са познанията на персонала за хуманното отношение към рибите, качеството на водата, гъстотата на рибите, храненето, боравенето с рибите, зашеметяването и умъртвяването, вътрешния контрол, уведомленията за сериозни инциденти, свързани с хуманното отношение към рибите, и докладването за висока смъртност. Повечето от тези разпоредби са от общ характер. В тях липсват подробни, правно приложими изисквания, съобразени с хуманното отношение към рибите.

Финландия се отличава с приемането на специално законодателство в областта на хуманното отношение към рибите след 2010 г.

Пример за добра практика: Финландия

Финландия въведе специфично законодателство за хуманно отношение към рибите през 2010 г. Тези национални правила надхвърлят стандартите на ЕС и включват няколко ясни, специфични и правно приложими мерки за хуманно отношение към рибите, които рибовъдните стопанства трябва да прилагат. Ключовите разпоредби включват:

- ежедневни проверки за благосъстоянието: операторите трябва да проверяват благосъстоянието на рибите и средата за отглеждане поне ежедневно, освен ако метеорологичните условия или методите за отглеждане не го позволяват;
- мониторинг на оборудването: операторите трябва да проверяват ежедневно цялото оборудване, което е от решаващо значение за здравето на рибите. Такова

оборудване трябва да има аларми за неизправности и да има резервни системи, когато е необходимо. Алармените системи трябва да се тестват редовно;

- аларми за качеството на водата: рецикулационните системи за аквакултури трябва да имат аларми, които се задействат от ниски нива на кислород;
- мониторинг на поведението и здравето: ежедневните инспекции трябва да оценяват анормалното поведение, лезиите, признаците на заболяване и повишената смъртност;
- хранене: операторите трябва да следят ефективността на храненето – особено за младите екземпляри – и да избягват резки промени, освен ако не е необходимо за благосъстоянието на рибите;
- манипулациите/боравенето с рибите трябва да бъде сведено до минимум и, когато е необходимо, да се извършва по начин, който намалява стреса. Рибите трябва да бъдат правилно държани по време на манипулация, за предпочитане във вода, дори за да бъдат упоени или анестезирани;
- опаковането на жива риба в лед не е разрешена практика;
- условията за транспортиране са регулирани: качеството на водата (кислород, CO₂, температура, pH) трябва да се управлява внимателно по време на транспортиране на рибите.

Заклучения

Националните правила за хуманно отношение към рибите се различават и повечето държави разчитат на общи разпоредби на ЕС или на неспецифични национални мерки. **Финландия е единствената посетена държава с подробни и приложими правила за хуманно отношение, обхващащи ключови аспекти на рибовъдството.** Твърде вероятно е равнището на хуманно отношение към рибите да варира в рамките на ЕС поради различията в националното законодателство и общия характер на някои изисквания на ЕС, което може да доведе до различни тълкувания и прилагане.

4.2. Официален контрол

- организацията на официалния контрол по проследяване на хуманното отношение към рибите варира в различните посетени държави. Повечето национални системи все още не включват рутинни, специализирани проверки, касаещи благосъстоянието на рибите в стопанствата или при клане. В случаите, когато са били извършени такива проверки, те обикновено са вследствие на жалби или индикации за проблеми, свързани с хуманното отношение към рибите;
- в Гърция някои местни власти използват съвместен контролен списък, обхващащ както здравето, така и хуманното отношение към рибите, включително аспекти като методи за зашеметяване и умъртвяване, използването на показатели за хуманно отношение и препратки към изискванията за транспорт съгласно Регламент (ЕО) № 1/2005. В една област е разработен подробен контролен списък, обхващащ условията на околната среда, боравенето, храненето и клането. Въпреки че не всички тези елементи са правно

приложими, инструментът предлага структуриран подход към оценката на хуманното отношение към рибите на ниво стопанство;

- във Финландия рутинните инспекции за здравето на рибите включват наблюдения на поведението и условията на рибите, като потенциално се идентифицират проблеми с хуманното отношение към тях, и са в ход планове за разширяване на тези инспекции до систематичен мониторинг на хуманното отношение към рибите в рамките на пет години;
- в повечето области на Дания, Испания и други страни няма специфични проверки за хуманно отношение към рибовъдни стопанства или при клане. В Испания инспекциите на стопанствата се фокусират върху здравето и хигиената на животните, като обхващат някои аспекти на хуманното отношение. Разработва се национален контролен списък за хармонизиране на бъдещите проверки, докато в една област вече се прилага отчасти Директива 98/58/ЕО относно проверките за хуманно отношение към животните. По подобен начин в Германия хуманното отношение към рибите се проверява съвместно със здравето на рибите, въпреки че оценките на риска и процедурите не винаги са съобразени конкретно с хуманното отношение към рибите.

Контролът върху транспорта се прилага по-широко. Органите обикновено прилагат Регламент (ЕО) № 1/2005 по отношение на рибите и са започнали да включват специфични за рибата аспекти в своите проверки на транспортирането. Дания, Гърция и Испания са създали контролни списъци или насоки, съобразени с транспортирането на риба. Тези инструменти често съчетават правни задължения за всички живи гръбначни животни с препоръки от насоките за хуманно отношение към рибите от 2020 г., разработени в рамките на Платформата на ЕС за хуманно отношение към животните. В тези контролни списъци обаче често липсват определени прагови стойности за ключови параметри, като кислород във водата, температура или гъстота на рибите, което изисква инспекторите да разчитат на поведенчески показатели и обяснения на превозвачите за това как поддържат условията на хуманно отношение по време на пътуването.

- в Гърция контролният списък за транспорта предоставя подробни насоки относно товаренето, годността на рибата за транспортиране и оценката на превозните средства;
- в Дания тези проверки са започнали през 2022 г. и се основават на национален контролен списък и насоки;
- в Испания превозвачите използват изолирани, а в някои случаи и хладилни цистерни, и следят нивата на кислород и температура;
- нивото на технически експертен опит и наличието на подробни процедури за извършване на контрол на хуманното отношение към рибите се различават в отделните държави и региони. В повечето държави компетентните органи имат известни познания за хуманното отношение към рибите както на централно, така и на местно равнище. Въпреки това повишаване на обучението на официалния контрол и актуализирането или разработването на адаптирани процедури биха засилили тяхната ефективност. В някои от областите в Германия и Норвегия са разработени подробни процедури за контрол на хуманното отношение към рибите. В Норвегия има инспектори, специализирани в здравето на рибите,

които са предприемали действия в случаи на лошо хуманно отношение към рибите;

Пример за добра практика: Норвегия – използване на данни за надзор на хуманно отношение към риби

В Норвегия са разработени два нови обещаващи инструмента в подкрепа на данните за хуманно отношение към рибите. Данните се събират и се анализират, за да се оцени социалният статус и да се подпомогне вземането на решения, основани на доказателства и рискове.

През 2022 г. е приключил проектът Лаксвел с публикуването на протокол – стандартизиран метод за рутинен мониторинг на хуманното отношение в стопанствата отглеждащи риба:

- фокусира се върху съомга в морски стопанства;
- стандартизира и опростява оперативните показатели за благосъстояние;
- включва широк набор от измерими показатели за благосъстояние;
- в момента се използва от няколко компании;
- плановете включват моделиране на повече променливи (напр. температура на морската вода, прием на храна, смъртност).

Заклучения

Липсата на хармонизирани практики и минимални изисквания в държавите членки ограничава последователното прилагане на изискванията за хуманно отношение към рибите и може да отслаби резултатите от хуманното отношение към рибите, особено във фермите и при клане.

Когато се използват специални контролни списъци и редовни, специфични за хуманното отношение към рибите проверки, те вероятно ще подобрят резултатите.

Пропуските в техническите познания, ясните процедури и специализираните инструменти в системите за официален контрол на посетените държави показват, че контролът за хуманно отношение към рибите е по-слабо развит от този за други видове, отглеждани в стопанства.

4.3. Други мерки за защита на хуманното отношение към отглежданата в стопанства риба

- В една област в Норвегия производителите на риба са определили праг на смъртност, като саморегулиран показател за хуманно отношение. Редовното наблюдение спрямо тази граница им помага да запазят нивата на смъртност в рамките на тези саморегулирани граници и да предотвратят внезапни промени. Норвежка фирма, занимаваща се с фуражи за съомга, която доставя на няколко стопанства, използва усъвършенствано дистанционно наблюдение, включително подводни камери и автоматични контроли за дистанционно наблюдение и управление на храненето на множество обекти. Внезапното повишаване на смъртността или необичайното поведение се използват като ранни предупредителни признаци. Дистанционното управление на системите за хранене и подводните системи с цел наблюдение на рибите както на

индивидуално, така и на групово равнище (напр. поведение, признаци на наранявания, заболявания и др.), води до улесняване на познанията на операторите за здравния статус и състоянието на хуманното отношение към рибите в стопанствата, с възможност за използване от компетентните органи и за разширяване на наблюдението на хуманното отношение към рибите.

Производителите на риба и транспортните оператори в няколко държави наблюдават температурата на водата, дебита на кислорода и концентрациите на разтворения кислород. Те използват алармени системи за откриване, когато дебитът на кислорода падне под определена граница и имат резервни въздушни компресори за изпомпване на кислород в резервоарите и защита на рибата по време на транспортиране.

В Германия по проекта NatiMon се разработват показатели за стопанствата за дъгова пъстърва и шаран (напр. смъртност, нива на разтворен кислород, физическо състояние и поведение при плуване). Те предоставят насоки, но не и конкретни прагове за хуманно отношение.

В Испания голям производител разработва пилотен проект за въвеждане на електрическо зашеметяване на лаврак и ципура, с тенденция за пълно прилагане до края на 2027 г. Друг проект е определянето на показатели за хуманно отношение към основните видове, отглеждани в стопанства в Испания.

В Гърция компетентният орган работи с академичните среди за подобряване на хуманното отношение на отглежданата в рибовъдни стопанства риба, като се съсредоточава върху практиките за транспортиране и клане. Разработени са и се прилагат обучения за селскостопански работници и официални инспектори. Голям производител използва електрическо зашеметяване за лаврак и ципура, следвайки изискванията на биологичния стандарт, както и изискванията на някои от своите клиенти.

Финландия има няколко проекта, насочени към подобряване на хуманното отношение към рибите. Те са насочени към идентифициране на проблеми, свързани с благосъстоянието, разработване на показатели и предлагане на насоки. Неотдавнашен проект включва проучване сред заинтересованите страни, посочвайки опасения, като зашеметяване с въглероден диоксид, висока смъртност и недостатъчно обучение. Той подчерта необходимостта от по-добри показатели и систематичен мониторинг.

4.4. Насоки и стандарти

Норвегия: наръчниците FISHWELL предлагат практически показатели за хуманно отношение към отглежданата в стопанства съомга и дъгова пъстърва, които представляват практичен, благоприятен за стопанствата инструментариум от оперативни и лабораторни показатели за хуманно отношение. Също така предлагат насоки за това как да се прилагат и тълкуват тези показатели в различните производствени системи и селскостопански практики. Представят практически показатели за хуманно отношение, съобразени с различни производствени системи, като например садки и проточни системи. Те също така предлагат набори от показатели за хуманно отношение към животните за конкретни селскостопански операции като изпомпване, струпване, категоризиране, ваксинация и клане.

Гърция: Асоциацията на производителите на риба от рибовъдни стопанства публикува „Хуманно отношение към рибата в Средиземно море: Ръководство за добри практики и показатели за оценка“. Органът прие и разпространи ръководството, което е съсредоточено

върху нуждите на лаврака и ципура на различни етапи от производството. В ръководството се изброяват оперативните и лабораторните показатели за хуманно отношение към рибите, предлагат се коригиращи мерки и се обхващат няколко производствени системи, фази и животновъдни практики. Гръцки университет публикува проучване за оценка на хуманното отношение към лаврака. В проучването се предлагат показатели и прагове за хуманно отношение към рибите и се обяснява какво трябва да се има предвид при оценката на рисковете, т.е. приемливото равнище на риска и най-важните фактори, които трябва да се вземат предвид. Тя предлага система за оценка на хуманното отношение към рибите, която може лесно да се използва и разбира от рибовъдците, регулаторните органи и други участници в сектора на аквакултурите.

В **Германия** има ръководство за качеството на водата за пъстървови риби и шарани, което е изготвено от заинтересованите в индустрията. Въпреки това най-използваният показател остава смъртността, често без подходящо записване.

Испанската бизнес асоциация за аквакултури публикува ръководство за хуманно отношение към рибите през 2022 г., разработено с участието на правителството, индустрията и научните изследвания. В него се препоръчват хуманни методи за зашеметяване, като електрически методи или удар и се изброяват физически, поведенчески и екологични показатели за хуманно отношение към рибите През 2024 г. и 2025 г. сдружението публикува специфични за отделните видове ръководства за хуманно отношение към лаврак, ципура и дъгова пъстърва¹⁰ и възнамерява да публикува ръководство за калкана.

- *4.5. Използване на показатели*

В посетените държави операторите най-често наблюдават смъртността, температурата на водата, нивата на кислород и поведението на рибите, особено по време на хранене или обработка. Те се използват за оценка както на производителността, така и до известна степен на благосъстоянието. Но в действителност хуманното отношение към рибите все още не е систематично интегрирано в контрола на процесите. Въпреки това в някои ферми се проучват по-широки показатели за хуманно отношение, напр. в **Гърция** използват фотографски инструмент за класифициране на физически дефекти при прибиране на добива (напр. хематоми, липсващи покрития за хрилете). Независимо че е предназначен да подобри качеството на добива, този инструмент би могъл да помогне и за откриването на проблеми, свързани с хуманното отношение към рибите, въпреки че липсват научни критерии за тълкуване на хуманното отношение към тях. Във **Финландия** операторите използват коефициенти на преработване на фуража и поведенчески наблюдения, като неформални показатели за благосъстояние. Ниската скорост на преработване на фуража може да сигнализира за намален стрес и добри условия на хранене. В проточните системи, операторите наблюдават нивата на кислород и регулират водния поток, за да противодействат на високите температури.

- *4.6. Публични и частни стандарти*

Испанската асоциация за стандартизация (UNE) публикува няколко публични доброволни стандарта. Те включват:

¹⁰ https://apromar.es/wp-content/uploads/2022/11/APROMAR-2022_Fish-Welfare-in-Spanish-aquaculture.pdf
https://cure4aqua-workshop.eu/wp-content/uploads/2024/09/Apromar_Welfare-European-sea-bass_2024.pdf
https://cure4aqua-workshop.eu/wp-content/uploads/2024/09/Apromar_Welfare-gilthead-sea-bream_2024.pdf

- UNE 173300 (2016) относно практиките за клане, но той противоречиво позволява охлаждането в ледена вода като метод за зашеметяване, който WOAH счита само за метод за умъртвяване;
- UNE 173201:2010 относно добрите хигиенни практики в морската аквакултура. Той включва елементи, които подпомагат благосъстоянието на рибите, като например подходящо оборудване и обучение на персонала;
- UNE 173002 за биологично отглеждане на пъстърва. Той включва изисквания, свързани с благосъстоянието на рибите, като например ниво на кислород и ограничения за гъстота на заселване.

Частните стандарти, свързани с производството на риба, могат да бъдат разработени индивидуално (например от верига супермаркети), или колективно чрез обединения на дружества. Организацията с нестопанска цел също така създават схеми за сертифициране от трети страни. Най-отличаващи са три акредитирани доброволни схеми за качество, които включват изисквания за хуманно отношение към рибите по цялата производствена верига са:

- международен стандарт: включва общи изисквания за хуманно отношение към рибите във всички етапи на процеса, като хранене, сортиране, гладуване, добив и клане. Не изисква положителни мерки за хуманно отношение, като например обогатяване на околната среда. В него се определят шест основни задължения: оценка на риска и определяне на стратегия за здравето и хуманното отношение към рибите, разработване на ветеринарен здравен план, наблюдение на здравето и хуманното отношение към рибите и защита на рибите от болка, стрес и нараняване по всяко време. В него се набляга на оценката на риска за хуманното отношение към рибите по време на цялото производство, от люпилнята до клането, с документиран мерки за смекчаване, което се счита за потенциална добра практика;
- биологичен стандарт: изисква адекватно снабдяване с кислород по време на транспортиране и докато рибите се държат в мрежи (садки). Ограничава транспортната плътност до 1 kg риба на 8 литра вода, налага смяна на водата най-късно на всеки шест часа с вода със същата температура и ограничава общото време за транспортиране до десет часа. Зашемяването трябва да бъде чрез удар или токов удар. Определят се изискванията за гъстотата на отглеждане за някои видове (напр. съомга), но не и за лаврак и ципура. Препоръчва се редовен преглед на вариантите за обогатяване на околната среда с цел по-нататъшно подобряване на благосъстоянието;
- гръцки национален стандарт: разработен от националната асоциация на производителите на отглеждана в рибовъдни стопанства риба, този стандарт включва общи изисквания за хуманно отношение и изисква документиран процедури и водене на документация през целия производствен цикъл. В него се разглеждат мониторингът на смъртността, контролът на фуражите и практиките за намаляване на стреса.

Пример за добра практика: международна частна схема за сертифициране

- изисква оценка на риска, фокусирана върху хуманното отношение към рибите;
- целта е да се идентифицират ключовите заплахи за хуманното отношение към рибите във всички етапи на производство, от люпилнята до клането;
- насърчава управлението на тези рискове, като помага на производителите да подобрят условията за работа с рибата и грижите за нея;
- чрез насърчаване на култура, която цени хуманното отношение към рибите, схемата дава възможност на производителите да идентифицират критични рискови области и да прилагат процедури за мониторинг, контролни мерки и коригиращи действия;
- с тази стратегия проблемите с благосъстоянието могат да бъдат ефективно контролирани, намалени или дори елиминирани.

Пример за добра практика: електрически методи за зашеметяване на лаврак и ципура от гръцки производител

Зашемяването с електрически ток (вместо обичайната практика на ЕС за потапяне на риби в смес от лед и вода) се изпробва доброволно от някои гръцки производители на лаврак и ципура. Тази практика вече се използва за атлантическа съомга, дъгова пъстърва и шаран. Гръцки производител го използва в малък мащаб, следвайки изискванията на някои клиенти.

- методът има за цел да анестезира рибата веднага след изпомпване от клетките (садки), преди да се постави в ледена баня;
- електрическото зашемяване подкрепя целите на ЕС за хуманно отношение към животните, като осигурява незабавна загуба на съзнание преди умъртвяване;
- все още съществуват пропуски в знанията относно правилните параметри за ефективно зашемяване при различните видове и размери на рибите, което подчертава необходимостта от по-нататъшни изследвания;
- методът изисква значителни инвестиции и представлява риск за сигурността на операторите;
- зашемяването трябва да се извършва в морето на специално оборудвани плавателни съдове, което може да бъде скъпо, особено за малките и средни производители.

Заклучения

Усилията, полагани от индустрията (напр. в Норвегия), показват, че доброволното използване на гранични стойности на смъртността¹¹ и инструменти за мониторинг може да бъде ефективно за подобряване на хуманното отношение към рибите. Технологичните системи като дистанционни камери и контрол на храненето предлагат ценна информация, но все още не са напълно използвани за мониторинг на хуманното отношение към рибите. Научноизследователските проекти в цяла Европа спомагат за определянето на показатели за благосъстоянието, въпреки че повечето от тях не разполагат с приложими прагове или стандартизирано използване.

¹¹ Mortality limits – буквален превод „граница на смъртност“. В професионалния контекст това са заложиени критични прагове (проценти) на загуби, над които се предприемат спешни мерки

Практически насоки и наръчници са на разположение в няколко държави, но приемането варира и използването често е съсредоточено върху производителността, а не върху благосъстоянието.

Смъртността и условията на околната среда са най-често срещаните показатели, но в много ферми не ги отчитат последователно и не предприемат действия във връзка с тях от гледна точка на хуманното отношение към рибите.

Частните и доброволните стандарти предоставят общи насоки за хуманно отношение към рибите, но специфичността и приемането зависят от националния контекст и пазарния интерес. Хуманното отношение към рибите се признава все повече като важен аспект от производителите, властите и потребителите, но структурираните и систематични подходи остават непоследователни между различните оператори и държави.

Доброволните инициативи, изследователските проекти и частните стандарти допринасят за подобряване на хуманното отношение към отглежданите риби, особено при мониторинга, обработката и транспорта. Въпреки това, приемането е неравномерно в различните страни и производителите, а хуманното отношение към тях все още не е систематично интегрирано в ежедневно управление. Въпреки че осведомеността се увеличава, последователното прилагане и измеримите резултати остават ограничени.

5. Предизвикателства

Осигуряването на хуманно отношение към отглежданата в стопанства риба е свързано с многостранни предизвикателства в сектора на аквакултурите:

- дефиниране и измерване на благосъстоянието: липса на консенсус относно това какво представлява приемливо, задоволително или изключително добро благосъстояние на рибите. Въпреки че наблюдението на параметри, като смъртност и растеж е често срещано, тези показатели често дават приоритет на производителността пред благосъстоянието. В повечето случаи наблюдението е просто средство за осигуряване на производителност. Липсата на стандартизирани показатели за благосъстояние усложнява усилията за оценка и сравняване на условията на благосъстояние в различните стопанства и региони;
- технологична сложност и интегриране на данни: разпространението на разнообразни технологии и източници на данни в аквакултурите добавя сложност към оценката на благосъстоянието. Интегрирането на данни от различни системи за мониторинг, за да се получи съгласувана картина на благосъстоянието на рибите, остава значително препятствие. Освен това някои технологични интервенции, насочени към подобряване на благосъстоянието, могат неволно да въведат нови стресови фактори или предизвикателства;
- ограничение на инспекцията: в страни като Норвегия, бързото развитие на технологиите за аквакултури и офшорното разположение на много рибовъдни стопанства намаляват ефективността на традиционните инспекции на място. Неблагоприятните метеорологични условия и логистичните предизвикателства допълнително възпрепятстват редовните и задълбочени оценки на благосъстоянието;
- липса на научни стандарти: по време на посещения на място, екипът на проекта е наблюдавал случаи на физически наранявания, като кожни лезии, увреждания

на перките и проблеми с хрилете. Операторите често ги отдават на незначителни инциденти или лечебни процеси. Липсата на установени научни стандарти за тълкуване на подобни проблеми усложнява оценката на благосъстоянието на рибите по време на инспекциите;

- пропуски в знанията и нужди от обучение: съществува значителен недостиг на специализирани знания сред компетентните органи и собственици на рибовъдни стопанства относно хуманното отношение към рибите. Тази празнина се простира до разбирането на специфичните за вида нужди и прилагането на подходящи практики за хуманно отношение към рибите. Програмите за обучение на персонала и инспекторите са ограничени, което възпрепятства приемането на практики, благоприятстващи хуманното отношение към рибите;
- екологични и климатични предизвикателства: фактори като температурни колебания, нива на кислород и качество на водата оказват значително влияние върху благосъстоянието на рибите. Взаимодействието на тези фактори с гъстотата на заселване и специфичните за вида нужди е сложно и не е напълно изяснено. Изменението на климата изостря тези предизвикателства, като въвежда по-чести екстремни метеорологични явления и променя водните екосистеми;
- общият характер на съществуващите закони не успява да отговори на специфичните за вида изисквания за хуманно отношение към рибите. Освен това липсата на стандартизирани показатели и прагове за хуманно отношение възпрепятства регулаторния надзор;
- опасения от страна на индустрията и пазарен натиск: заинтересованите страни от индустрията изразяват опасения относно потенциалното икономическо въздействие на строгите разпоредби за хуманно отношение към рибите, особено ако тези стандарти не се прилагат еднакво за вносните продукти. Съществуват опасения относно конкурентни недостатъци и пазарни нарушения, произтичащи от неравностойни регулаторни изисквания. Заинтересованите страни също така предупреждават срещу въвеждането на регулаторни разпоредби, които не са достатъчно съобразени със специфичните условия на всяко производствено място, включително разликите във видовете, производствените системи, оборудването, климата и наличните технологии;
- управление на заболяванията и биосигурност: нововъзникващи болести, като бетанодавирусни инфекции¹² и паразитни инвазии, представляват значителна заплаха за благосъстоянието на рибите. Покачващите се температури на водата поради изменението на климата изострят тези проблеми. Липсата на лицензирани терапевтични вещества и ефективни ваксини усложнява управлението на болестите;
- взаимодействия с хищници: нарастващите популации на хищници, включително защитени видове, като корморани и видри, представляват предизвикателства за

¹² Бетанодавирус (Вирус на нервната некроза) е силно патогенен род вируси, който причинява вирусна нервна некроза (VNN) или вирусна енцефалопатия и ретинопатия (VER) при морски и сладководни риби. Той представлява голяма заплаха за световната аквакултура, като причинява до 100% смъртност при заразените ларви и млади риби

операторите на аквакултури. Тези хищници могат да причинят значителни вреди на отглежданите риби, което води до опасения за хуманното отношение към рибите и икономически загуби;

- практики за клане: в няколко европейски страни все още се срещат често срещани методи за клане, например задушаване в ледена вода, въпреки доказателствата за продължително страдание и забавена загуба на съзнание при рибите. Липсата на стандартизирани, хуманни практики за клане допринася за продължаващото използване на нехуманни методи.

- **Заключение**

Хуманното отношение към отглежданата в рибовъдни стопанства риба е изправено пред широк спектър от предизвикателства, които представляват както възможности, така и заплахи за сектора на аквакултурите. Напредъкът в технологиите и повишеното внимание към въпросите, свързани с благосъстоянието, предоставят потенциал за подобряване на оценката и управлението. Въпреки това пропуските в науката/знанията, неспецифичните регулаторни рамки и непоследователното прилагане допринасят за продължаващите опасения във връзка с хуманното отношение към рибите и за променливостта на производствените системи. Тези фактори могат да доведат до занижени стандарти за хуманно отношение към рибите и неравностойни пазарни условия в сектора.

6. Въпроси, които трябва да бъдат разгледани от държавите членки

6.1. Включване на хуманното отношение към рибите в националните стратегии за официален контрол: обмисляне на включването на хуманното отношение към отглежданата в рибовъдни стопанства риба, включително при клане, в многогодишните национални планове за контрол. Когато е необходимо, да се установи систематичен подход за планиране и провеждане на официален контрол, като се вземат предвид условията на обекта, видовете и производствените системи.

6.2. Включване на хуманното отношение към рибите в националния стратегически план за аквакултурите, в случай че това все още не е направено.

6.3. Подкрепа за разработването на конкретни, приложими и проверими изисквания за хуманно отношение към рибите: насърчаване на формулирането на правни разпоредби и стандарти, които са специфични за отглежданите видове, използваните технологии и производствената среда, заедно с ясни прагове и базови нива. Това би подпомогнало последователното прилагане и би осигурило по-ясни очаквания на операторите за спазване на изискванията.

6.4. Инвестиране в обучение и изграждане на експертен опит в областта на хуманното отношение към рибите: осигуряване на целево обучение за официалните инспектори и персонала на стопанствата относно науката за хуманното отношение към рибите, специфичните за отделните видове нужди и съответните техники за оценка. Това би подобрило ефективността на оценките на хуманното отношение към рибите и би насърчило по-добри практики в стопанствата.

6.5. Засилване на използването на данните от мониторинга за целите на надзора на хуманното отношение към рибите: насърчаване на систематичното събиране и анализ на данни, свързани с хуманното отношение към рибите, от страна на операторите, включително

поведенчески показатели и смъртност. По този начин могат да бъдат идентифицирани високорисковите стопанства и съответно да се приоритизира официалният контрол.

6.6. Насърчаване на приложните изследвания за справяне с установените предизвикателства, свързани с благосъстоянието: подпомагане на научните изследвания в областта на разработването и усъвършенстването на технологии и практики, които подобряват хуманното отношение към рибите, включително хуманни методи за клане и показатели за хуманно отношение, които надхвърлят производителността. Използване на съществуващите резултати от научните изследвания в подкрепа на изискванията.

6.7. Улесняване на разработването и обмена на добри практики: насърчаване на идентифицирането и споделянето на ефективни практики за хуманно отношение между регионите и производствените системи, включително чрез доброволни промишлени инициативи или кодекси за добри практики, разработени от организациите на производители. Улесняване на обмена с държавите членки, в които се прилагат добри практики.

6.8. Подобряване на достъпа до отдалечени стопанства: Разработване на иновативни методики за последователно наблюдение на хуманното отношение към рибите в отдалечените морски стопанства.

7. Действия на Комисията

На интернет страницата на ЕС са публикувани два документа за аквакултурите¹³:

„Кодекс на добрите практики относно показателите за хуманно отношение към рибите и хуманно отношение към тях“, в който се очертават неспецифични за отделните видове най-добри практики за хуманно отношение към рибите и показатели, използвани при оценката на хуманното отношение към тях в ЕС, приложими на различни етапи от живота и производствени методи¹⁴.

„Документ за добри животновъдни практики в областта на аквакултурите“, в който се предоставя неизчерпателен списък на общи и специфични за отделните видове добри животновъдни практики по ключови теми, свързани с хуманното отношение и здравето при различните производствени техники на европейските видове аквакултури, по-специално миди, обикновен шаран, дъгова пъстърва, атлантическа съомга, лаврак, ципура, Бока Д'Оро, сенегалски морски език и европейски калкан.

През 2024 г., Комисията създаде Референтен център на ЕС за хуманно отношение към отглежданите в стопанства водни животни (подробности [тук](#))¹⁵. В работната програма за периода 2025 – 2027 г., Центърът ще съсредоточи дейностите си върху най-често отглежданите видове риба в ЕС.

В рамките на външно проучване **продължава и работата по индикаторите за благосъстояние на животните за подбрани видове култивирани риби – дъгова пъстърва, ципура, лаврак и шаран**. Основната цел на това проучване е да се разработят и постигне

¹³ <https://aquaculture.ec.europa.eu/key-documents/good-husbandry-practices>

¹⁴ <https://aquaculture.ec.europa.eu/system/files/2025-10/code%20of%20good%20practices%20on%20fish%20welfare%20and%20fish%20welfare-HZ0125147ENN.pdf>

¹⁵ https://corhv.government.bg/files/%D0%9D%D0%B0%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%20%D0%B8%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%B8%20%D0%B8%20%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D0%B7%D0%B8/02_%D0%97%D0%B4%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B5%20%D0%BD%D0%B0%20%D0%B6%D0%B8%D0%B2%D0%BE%D1%82%D0%BD%D0%B8%D1%82%D0%B5%20%D0%B8%20%D1%85%D1%83%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D0%BE%20%D0%BE%D1%82%D0%BD%D0%BE%D1%88%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5%20%D0%BA%D1%8A%D0%BC%20%D1%82%D1%8F%D1%85/2024/2024_01_23_Nov_referenten_centur_N_Lukanova.pdf

консенсус между ключовите заинтересовани страни по съгласуван набор от индикатори за благосъстоянието на животните, който да позволява мониторинг.

Освен това през 2024 г. бе даден старт на Европейското партньорство за здравеопазване и благосъстояние на животните, подкрепено от програма „Хоризонт Европа“. Европейското партньорство за здравеопазване и благосъстояние на животните е мащабна съвместна изследователска инициатива, включваща повече от 90 структури в цяла Европа. Това партньорство е от ключово значение за запълването на празнотите в знанията и за усъвършенстването на технологиите и методите за подобряване на здравето и благосъстоянието както на сухоземните, така и на водните животни. Водните животни са включени в множество проекти, а резултатите ще допринесат за по-доброто разбиране и оценяване на благосъстоянието на култивираните водни животни. Предвидено е Европейското партньорство за здравеопазване и благосъстояние на животните да функционира до 2030 г.

През 2023 г., Комисията прие законодателно предложение за преразглеждане на съществуващите правила на ЕС относно защитата на животните по време на транспортиране, като се предлагат специфични разпоредби за водните животни. Предложените делегирани правомощия биха позволили приемането на вторично законодателство за актуализиране на техническите правила за транспорт, като се вземат предвид техническият прогрес, най-новите научни постижения и специфичните за всеки вид нужди от благосъстояние.

Източник:

Overview report, Farmed fish welfare – European Commission, ISBN 978-92-68-38861-7
doi:10.2875/6367147 EW-01-26-037-EN-N

<https://ec.europa.eu/food/audits-analysis/news/details/164>

Други научни становища и актуална информация от областта на здравето, хуманното отношение и благосъстоянието на животните, антимикробната резистентност, както и оценка на риска по цялата хранителна верига може да намерите на сайта на Центъра за оценка на риска по хранителната верига:

<http://corhv.government.bg/>

<http://corhv.government.bg/?cat=27>

<http://corhv.government.bg/?cat=71>

[Нов референтен център на Европейския съюз за хуманно отношение към водни животни](#)

[Консултативният съвет по аквакултури на ЕС публикува 2 нови препоръки относно хуманното отношение към рибите](#)

ИЗГОТВИЛ: Зооинж. д-р Надежда Луканова, онс;

Дирекция „Оценка на риска по хранителната верига“, ЦОРХВ

23.06.2026 г.